

Labklājības ministrija
Sociālās integrācijas valsts aģentūra

Dubultu prospekts 71, Jūrmala, LV-2015, tālr. 67769890, fakss 67769495, e-pasts siva@siva.gov.lv

Jūrmalā

Sociālās integrācijas valsts aģentūras konsultatīvās padomes sēdes protokols

2016.gada 22.martā

Nr. 1-23 / 1

Sanāksmes sākums plkst.15:30

Sanāksmi vada: Ilona Jurševska – Sociālās integrācijas valsts aģentūras (turpmāk – Aģentūra) direktore

Sanāksmē piedalās:

Karīna Korna – Labklājības ministrijas parlamentārā sekretāre

Danute Jasjko – Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu departamenta direktore

Ingrīda Misūna – Aģentūras direktores vietiece sociālās rehabilitācijas jomā

Dace Baraka – Aģentūras direktores vietiece profesionālās rehabilitācijas jomā

Ivars Balodis – Invalīdu un viņu draugu apvienības „Apeirons” (turpmāk – Apeirons) valdes priekšsēdētājs

Edgars Vorslovs – Latvijas Nedzirdīgo savienības valdes priekšsēdētājs

Pēteris Leiškalns – Latvijas Darba devēju konfederācijas pārstāvis

Aiva Vekmane-Škerba – ESF projekta „Personu ar invaliditāti vai garīga rakstura traucējumiem integrācija nodarbinātībā un sabiedrībā” vadītāja

Sanāksmi protokolē: Solveiga Kabaka – Aģentūras Kvalitātes un dokumentu pārvaldības nodaļas vadītāja

Darba kārtība:

1. ESF projekts „Personu ar invaliditāti vai garīga rakstura traucējumiem integrācija nodarbinātībā un sabiedrībā”.
2. Sociālās rehabilitācijas pakalpojuma aktualitātes.
3. Citi jautājumi

Sanāksmes dalībnieks	Informācija	Lēmumi
I.Jurševska	Ir sagatavotas atbildes uz iepriekšējā konsultatīvās padomes sēdē uzdotajiem jautājumiem par Eiropas Sociālā fonda projekta īstenošanu.	
1. ESF projekts „Personu ar invaliditāti vai garīga rakstura traucējumiem integrācija nodarbinātībā un sabiedrībā”.		
A.Vekmane-Škerba	<p>Prezentē ESF projekta „Personu ar invaliditāti vai garīga rakstura traucējumiem integrācija nodarbinātībā un sabiedrībā” Nr.9.1.4.1/15/I/001 (turpmāk – projekts) mērķi, mērķa grupu, plānoto finansējumu un atbalstāmās darbības (1.pielikums).</p> <p><u>I.Jurševska</u> – jautājums P.Leiškalna kungam –Cik atvērts šobrīd ir darba tirgusprojekta mērķa grupu–personu ar invaliditāti un personu garīga rakstura traucējumiem - nodarbinātībai.</p> <p><u>P.Leiškalns</u> – pirmkārt, jāprecizē – vai plānots, ka mērķa grupa tiek virzīta iekļaušanai “normālā” darba tirgū vai tā tiek virzīta uz subsidēto nodarbinātību. Ja projekta mērķa grupa tiek virzīta nesubsidētajā darba tirgū, tad problēma ir Darba likuma 109.pants, kas ļoti sarežģī personas ar invaliditāti atbrīvošanu no darba, tā saucamā progresīvā diskriminācija. Otrkārt, vēl aizvien valstī ir 9.6%-10% bezdarbs, apmēram 6% frikcionālais bezdarbs, apmēram 4% tā saucamais “uzpūstais”(slēptā nodarbinātība) bezdarbs. Kamēr bezdarbs saglabāsies šādā līmenī, tikmēr darba tirgū noteikumus diktēs darba devējs.</p> <p>Jāņem vērā demogrāfiskā situācija valstī – šogad, nākošgad darba tirgus papildināsies ar apmēram 20 tūkstošiem darbaspējas vecuma dalībniekiem, bet no darba tirgus izies ap 27-28 tūkstošiem darbaspējas vecuma dalībnieku – katru gadu no darba tirgus iziet apmēram 7 tūkstoši dalībnieku, kā arī apmēram trīs tūkstoši izbrauc no valsts. Tomēr, lai gan nodarbinātība nedaudz pieaug, salīdzinājumā pret iepriekšējo gadu – tā summāri ir kritusies. Secinājums, ka pēc 2-3 gadiem tiks meklētas darba rokas un darba devēja prasības mazināsies.</p> <p>Šobrīd darba devējs labprātāk izvēlas darbinieku, kuram nav invaliditāte, jo, piemēram, ir sarežģīti komunicēt ar darbinieku ar dzirdes traucējumiem, neskatoties uz to, ka viņš ir labs speciālists. Tā nav normāla situācija pēc būtības, normāli būtu, ja ir divi vienādas kvalifikācijas speciālisti – darba</p>	

devējs darbā pieņem darbinieku ar invaliditāti. Šie cilvēki varētu strādāt galdniecībā, būvniecībā, kokapstrādē.

Šī projekta ietvaros soli pa solim par minētajām problēmām jāinformē darba devējus – tā ir sociālā atbildība. Noteikti var pārņemt citu valstu pieredzi, kurās jau ir skaidrs, kādās nozarēs darbiniekus ar invaliditāti nodarbina, kā arī noteikti ir svarīgi saprast atšķirību, kas ir subsidētā nodarbinātība un kādas iespējas ir nodarbināt darbiniekus ar invaliditāti pastāvīgā darba tirgū. Ja šo pieredzi un iespējas apzina, tad ir jāpārskata Latvijas tautsaimniecības struktūru, lai redzētu valsts kapacitāti, kāda ir iespēja cilvēkus ar invaliditāti iesaistīt nodarbinātībā.

I.Jurševska – tad Aģentūra varētu virzīties divos virzienos – pirmkārt, aicināt pētniekus izzināt darba tirgus prognozes 3-4 gadu perspektīvā, ņemot vērā, ka projekts tiks īstenots līdz 2019.gadam, meklēt iespējamo nodarbinātības nišu. Otrkārt, sazināties ar Nodarbinātības valsts aģentūru un noskaidrot, kādās jomās tiek veidotas subsidētās darba vietas. Iespējams, var noteikt konkrētus nosacījumus darba devējam noteiktā laika periodā (2016.-2017.gads), ka priekšroka veidot subsidēto darba vietu tiek dota darba devējam, kurš nodarbina projekta mērķa grupas darbinieku, jo šīs darba vietas tiek garantētas. Ja no 100 projektā iesaistītajiem dalībniekiem, 60 jāiekļauj darba tirgū (t.sk. pašnodarbinātībā) un apmācībās, tad būtu reāli 25-30% nodarbināt subsidētajās darba vietās.

P.Leiškalns – ja tiek veidotas subsidētās darba vietas, tad var noteikt šādas prasības. Tas varētu būt labs sākums šādu personu nodarbinātībai.

D.Jasjko – vēršu uzmanību, ka ir atšķirība starp darba tirgu un subsidēto nodarbinātību, kuru organizē Nodarbinātības valsts aģentūra. Ja projekta dalībnieks pēc profesionālās rehabilitācijas dodas uz darba tirgu, tad viņš ir nodarbināts, bet, ja uz subsidēto nodarbinātību, kuru organizē Nodarbinātības valsts aģentūra, tad projekta dalībnieks kļūst par bezdarbnieku un tiek apliecināts, ka pēc dalības projektā dalībniekam nav darba.

I.Balodis – projekta dalībniekus tomēr vajadzētu virzīt uz atvērto darba tirgu, jo uz subsidēto darba tirgu nevar pašauties – tai ir kampaņveidīgs raksturs.

Ir pietiekami daudz piemēru, kur personas ar invaliditāti tiek nodarbinātas atvērtā darba tirgū. Pētniekiem vajadzētu izzināt tās profesijas, uz kurām invalīdi varētu pretendēt. Piemēram, konkrēts piemērs, nedzirdīgs cilvēks strādā *Volkswagen* auto centrā par auto mazgātāju, ar labu atalgojumu, normālu darba laiku, sociālām garantijām.

Nav identificētas profesijas, kurās var un kurās nevar strādāt cilvēki ar invaliditāti – visās profesijās var strādāt, tikai vajag atrast veidu, kā cilvēkus ar invaliditāti iesaistīt konkrētā darba vietā. Projekta

ietvaros varētu organizēt kampaņu vai uzrunāt darba devējus un rosināt viņus padomāt, kā varētu nodarbināt cilvēkus ar invaliditāti, ar garīga rakstura traucējumiem. Vai nav zināmas profesijas, kādās projekta dalībniekus apmācīs?

I.Jurševska – vēl nav zināms, darba tirgum nepieciešamās profesijas un prasmes tiks noteiktas pēc projekta ietvaros veiktā darba tirgus pētījuma. Pētījuma ietvaros tiks aptaujātas darba devēju asociācijas un uzrunāti darba devēji.

K.Korna – sadarbībā ar darba devējiem nevajadzētu koncentrēties tikai uz Rīgas darba devējiem.

P.Leiškalns – darba devēji ir visā Latvijā, tomēr tie vairāk koncentrēti Rīgā un līdz ar to arī darba vietas vairāk koncentrētas ir Rīgā. Svarīgākais ir izmainīt darba devēju attieksmi, lai darba devējs saprot, ka var nodarbināt cilvēku ar invaliditāti un tas ir normāli.

I.Balodis – biedrībai ir neliels darbā iekārtošanas birojs un darbā ir iekārtoti apmēram 30 cilvēki. Iekļaut darba tirgū 100 cilvēkus ir izaicinājums, bet tas ir iespējams, ja vien rūpīgi pie tā strādā.

I.Jurševska – tad jāveido Aģentūras un Apeirona sadarbība – Aģentūra var piedāvāt profesionālās izglītības programmas, atbilstoši darba devēja pieprasījumam.

I.Balodis – vēl būtu labi, ja valsts un pašvaldību iestādes piedāvātu darba vietas cilvēkiem ar invaliditāti, tādējādi veicinot piemēru darba devējiem. Sabiedrība ir jāinformē par labās prakses piemēriem.

I.Jurševska – projekts ir izaicinājums, ne tikai lai sasniegtu rādītājus, bet lai veidotu sistēmu .

I.Balodis – Apeironam ir izstrādāti materiāli, kurus varam piedāvāt darbam ar darba devēju – tie nav jāizstrādā no jauna.

I.Jurševska – Aģentūrā jau tagad klientiem ir pieejami karjeras konsultanti - mentori, kuri iet uz darba vietu, tiek ar darba devēju un iedrošina darba devēju, organizē klienta un darba devēja tikšanos, palīdz sakārtot formalitātes.

D.Jašjko – precizējošs jautājums – prezentācijā minētas 5 profesionālās rehabilitācijas programmas un 35 prasmju apmācības programmas. Vai nav tā, ka minētās 35 prasmju apmācības programmas ir profesionālās rehabilitācijas sastāvdaļa? Skatoties plašāk – prasmju apmācības programmas pēc

būtības arī ir profesionālās rehabilitācijas programmas. Piemēram, personai ar garīga rakstura traucējumiem varbūt nebūs piemērota neviena no profesionālās rehabilitācijas programmām, bet būs piemērota kāda no prasmju apmācības programmām un tā ir profesionālā rehabilitācija. Tā ir ļoti liela vērtība, ja cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem var piedāvāt 35 prasmju apmācības programmas. Projekta mērķis ir iekļaut projekta dalībniekus nodarbinātībā.

D.Baraka – pēc profesionālās rehabilitācijas programmas beigšanas dalībnieks iegūst kvalifikāciju, bet pēc prasmju apmācības programmas – apliecību par apmācību beigšanu. Nav izslēgts, ka, pabeidzot prasmju apmācību, dalībnieks turpinās mācības kādā no profesionālās rehabilitācijas programmām. Šobrīd ir vērojams, ka mainās klientu mērķgrupa - ir klienti, kuriem nav iespējams piedāvāt piemērotu programmu.

D.Jasjko – tad projekta ietvaros šādiem klientiem būs piemērots piedāvājums.

P.Leiškalns – no 2017.gada prognozējama vēl viena problēma – spēkā stājas grozījumi likumā Par valsts sociālo apdrošināšanu, t.i. darba devējiem būs jāveic minimālās sociālās iemaksas (ne mazāk kā 75% no sociālās apdrošināšanas maksājuma par minimālo algu 2017.gadā un no 2018.gada – 100%) par personām ar 3.grupas invaliditāti. Līdz šim maksājumi tika veikti proporcionāli nostrādātajam darba laikam. Personām ar garīga rakstura traucējumiem parasti ir 2. vai 3.grupas invaliditāte, viņiem ir zemāks darba ražīgums un parasti ir noteikta mazāka darba slodze. Šāda likuma norma var ietekmēt personas ar 3.grupas invaliditāti iekļaušanu darba tirgū. Sociālās apdrošināšanas nodokļa mērķis ir nodrošināt cilvēkam pabalstu slimības, invaliditātes, maternitātes u.c. gadījumā. Personām ar invaliditāti ir invalīda pabalsts un sociālās apdrošināšanas iemaksas ir papildus garantijas personām, kuras strādā. Tomēr ar likuma normu var panākt, ka šīs papildus iespējas 3.grupas invalīdiem nebūs pieejamas.

E.Vorslovs – tā ir taisnība, nodarbinot nedzirdīgos cilvēkus, kuri strādā uz pusslodzi, jau sākam domāt, ko darīt – vai cilvēkus atbrīvojot no darba, vai apvienot divus darbus, kur divi cilvēki strādā pa pusslodzei – jo sociālās apdrošināšanas iemaksas būs jāveic no pilnas minimālās algas.

I.Jurševska – darba devēji ir spiesti optimizēt darbu.

P.Leiškalns – pie šī jautājuma vēl ir jāstrādā. Ir jāatļauj gan invalīdam, gan jaunajai māmiņai, kura audzina bērnu līdz trīs gadu vecumam, strādāt nepilno darba laiku. Tomēr Labklājības ministrija šo priekšlikumu neatbalstīja.

2. Plānotās izmaiņas sociālās rehabilitācijas pakalpojumu jomā.		
I.Misūna	<p>2016.gadā rindā uz sociālās rehabilitācijas pakalpojumu ir 10 tūkstoši cilvēku. Salīdzinājumā ar 2012.gadu, kad rindā bija 5.7 tūkstoši cilvēku, katru gadu personu skaits rindā pieaug. Izdales materiālā (2.pielikums) ir attēlota informācija, kā Aģentūra sniegusi pakalpojumu klientiem pieejamā finansējuma ietvaros. Ja 2012.gadā rezultatīvais rādītājs bija 2 tūkstoši klientu, tad 2016.gadā rezultatīvais rādītājs jau 3.6 tūkstoši klientu. Izaicinājums Aģentūrai būs 2017.gads, kad plānots pakalpojumu sniegt 4260 klientiem valsts budžeta ietvaros.</p> <p>Sniegti priekšlikumi MK noteikumu Nr.279 "Noteikumi par kārtību, kādā personas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus sociālās rehabilitācijas institūcijās, un prasībām sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējiem" grozījumiem – ņemot vērā klientu vēlmi un lai mazinātu rindas, ierosināts saīsināt pakalpojuma sniegšanas laiku no 21 dienas līdz 14 dienām visām mērķa grupām. Tādējādi, esošā valsts budžeta finansējuma ietvaros iespējams palielināt klientu skaitu, kuri saņem pakalpojumu.</p> <p><u>I.Jurševska</u> – jāpievērš uzmanība apkalpoto klientu īpatsvaram – cik no rindā esošajiem cilvēkiem Aģentūra gadā apkalpo. 2015.gadā tie 35.5% - 1/3 daļa no rindas, kas rada situāciju, ka klientam, lai saņemtu pakalpojumu, rindā ir jāstāv vairāk kā divus gadus. 2015.gadā rindas mazināšanai Aģentūrai tika piešķirts papildus finansējums ~770 tūkstošu <i>euro</i> apmērā. Šī finansējuma ietvaros 2017.gadā plānots palielināt klientu skaitu līdz 4260 klientiem, tādējādi palielinot apkalpoto klientu īpatsvaru līdz 42% (pakalpojuma garums 21 diena).</p> <p>Nākamais solis ir pārskatīt pakalpojuma garumu visām mērķa grupām, to saīsinot līdz 14 dienām, tādējādi iespējams palielināt apkalpoto klientu īpatsvaru jau līdz 60%. Klientam nepieciešamo pakalpojumu var nodrošināt arī īsākā periodā, intensificējot pakalpojumu. Tiktu veicināta rindas mazināšana un ātrāka pakalpojuma sniegšana klientiem pie esošās noslodzes.</p> <p>Aģentūras viesnīcai saglabājas 95% noslodze – kas ir ļoti augsts rādītājs.</p> <p>Iespējams, ka tiks papildināta Aģentūras mērķa grupa ar vēl vienu mērķa grupu - invalīdi-pensionāri, kas būtiski palielinātu esošo rindu uz sociālo rehabilitācijas pakalpojumu.</p> <p><u>K.Korna</u> – cik skaitliski liela varētu būt šī grupa? <u>D.Jasjko</u> – šī mērķa grupa varētu būt lielāka, nekā šobrīd rindā reģistrēto klientu skaits.</p>	

	<p><u>P.Leiškalns</u> – minētajai mērķa grupai piemērotāks būtu sociālās aprūpes centru, sanatoriju pakalpojums. Sociālajai rehabilitācijai tomēr ir cits mērķis. Kamēr rindā uz sociālo rehabilitāciju ir klienti, kuri jāatgriež darba tirgū, tikmēr invalīdu-pensionāru iekļaušana mērķa grupā ir izšķērdība, tas ir neracionāls sociālās rehabilitācijas pakalpojuma izmantošanas veids. Tiklīdz rindā nav klientu, kuri jāatgriež darba tirgū, valstij ir finansējums un Aģentūra nav noslogota – tad mērķa grupas paplašināšana ir atbalstāma.</p> <p><u>I.Jurševska</u> – tādējādi valsts ar sociālās rehabilitācijas līdzekļiem risina problēmu – valstij nav iespēju pensionāram-invalīdam iedot lielāku atbalstu un tiek piedāvāts izmantot sociālo rehabilitāciju. Tomēr sociālās rehabilitācijas mērķis ir paaugstināt cilvēka darbības. Paplašinot mērķa grupu ar pensionāriem – invalīdiem, ir risks, ka pakalpojumu nesaņems cilvēki, kuriem nepieciešama darbības paaugstināšana. Šī problēma ir jārisina savlaicīgi.</p> <p><u>I.Misūna</u> - Svarīgi, ka ir pieaudzis klientu ar funkcionāliem traucējumiem skaits, kuri saņem pakalpojumu – 2012.gadā tie ir 55% no kopējā klientu skaita, bet 2015.gadā tie ir jau 75%.</p> <p><u>I.Jurševska</u> – tas nozīmē, ka ārsti un klienti ir kļuvuši ziņošāki par Aģentūras piedāvātajiem pakalpojumiem.</p> <p><u>D.Jasjko</u> - 2016.gadā tiks veikti MK noteikumu Nr.279 “Noteikumi par kārtību, kādā personas saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus sociālās rehabilitācijas institūcijās, un prasībām sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniedzējiem” grozījumi, kuros, iespējams, tiks iekļauti arī grozījumi par pakalpojuma sniegšanas termiņa saīsināšanu no 21 dienas uz 14 dienām.</p> <p><u>I.Balodis</u> – ja tiek atbalstīts priekšlikums saīsināt pakalpojuma termiņu, tad jānodrošina skaidrojošais darbs, lai sabiedrībai ir izpratne, kāpēc pakalpojuma termiņš tiek saīsināts.</p> <p><u>I.Jurševska</u> – pakalpojums tiks intensificēts, t.i. – nepieciešamo pakalpojumu klienti saņems īsākā laika periodā.</p> <p><u>K.Korna</u> – būtisks arguments ir rindu mazināšana.</p>	
3. Citi jautājumi		
I.Jurševska	Aģentūra 2015.gadā ir uzņemta Eiropas rehabilitācijas platformā un Aģentūra sadarbībā ar Saeimas Sociālo un darba lietu komisiju ir uzņēmusies organizēt starptautisku konferenci 2016.gada 17.jūnijā. Konferences tēma “Personu ar invaliditāti nodarbinātība”. Eiropas rehabilitācijas	

	platforma piedāvā starptautisku pieredzi. Konferences pirmā daļa veltīta tiesiskajam regulējumam, bet otrā daļa veltīta starptautiskai pieredzei, labās prakses piemēriem un Aģentūras apmeklējumam. Uz konferenci aicinātas nevalstiskās organizācijas un darba devēji.	
--	--	--

Pielikumi:

1. Prezentācija “ESF projekts „Personu ar invaliditāti vai garīga rakstura traucējumiem integrācija nodarbinātībā un sabiedrībā””.
2. Statistika par sociālo rehabilitāciju SIVA.

Sanāksmes noslēgums plkst. 17:10

Sanāksmes vadītājs

I.Jurševska

Protokolē

S.Kabaka